

Studenter genusgranskar sin utbildning på I och Ii

Ett sätt att öka genusmedvetenheten?

Madelaine Engström
Internrapport
Utbildningsnämnden för civilingenjörsprogrammen
Industriell ekonomi och Industriell ekonomi
internationell
Linköpings tekniska högskola

Innehåll

1	Inledning .....
2	Syfte och avgränsningar .....
3	Metod .....
4	Studenternas observationer .....
4.1	Föreläsningar och lektioner.....
4.1.1	Lektioner.....
4.2	Projektarbeten – arbeten i grupp.....
4.2.1	Gruppindelning i projektgrupper.....
4.2.2	Formella och informella roller i projektgruppen.....
4.3	Laborationer.....
4.4	Litteratur.....
4.5	Examination.....
4.6	Attityder.....
4.7	Mottagningen.....
5	Övrigt .....
5.1	Engagemang kontra studier.....
5.2	Efter examen.....
6	Utvärdering av projektet .....
6.1	Studenternas lärdomar av projektet.....
7	Förslag till förändringar .....

1 Inledning

Utbildningsnämnden för civilingenjörsprogrammen Industriell ekonomi och Industriell ekonomi-internationell, tog vid nämndens sammanträde den 20 maj 2003, beslut om att under året 2003/2004 utifrån flera perspektiv arbeta med att granska utbildningen ur ett genusperspektiv (se protokoll http://www.lith.liu.se/civing/uni/protokoll/2003/UNIP03_2.pdf) Arbetsgruppen som initierade förslaget bestod av Hélen Andersson (EKI), Fredrik Björklund (student), Johan Dettel (student), Madelaine Engström (studievägledare), Eva Lovén (IKP), Helena Olander (student), Mikael Rönnqvist (EKI) och Roland Sjöström (EKI). Som en av flera aktiviteter beslutades att starta ett projekt som tog sin utgångspunkt i att låta studenter på utbildningsprogrammen I och II granska sina utbildningar ur ett genusperspektiv. Det övergripande ansvaret för hela "genusprojektet" har utbildningsnämnden för civilingenjörsprogrammet Industriell ekonomi och Industriell ekonomi-internationell haft genom Eva Lovén (UNI ledamot) och Roland Sjöström (UNI ordförande). Denna rapport behandlar endast studentperspektivet. Projektledare och ansvarig för detta har varit Madelaine Engström (TFK). I projektgruppen har även deltagit Gunilla Åberg, studievägledare på I och II.

2 Syfte och avgränsningar

Syftet med projektet har varit att under vårterminen 2004 låta studenter på Industriell ekonomi och Industriell ekonomi-internationell observera och reflektera över den egna utbildningen utifrån ett genusperspektiv. Det innebär att studera olika moment i utbildningen som;

- kurslitteratur-hur många kvinnliga resp manliga författare är representerade, innehållet i litteraturen, givna exempel mm
- laborationer (innehåll, exempel, upplägg, kvinnliga resp manliga assistenter)
- föreläsningar (innehåll, exempel, upplägg, kvinnliga resp manliga föreläsare)
- lektioner (innehåll, upplägg, exempel, kvinnliga resp manliga lärare)
- projekt (uppgiftens karaktär, arbetssätt)
- attityder (kan man identifiera attityder som utgår från ett genusperspektiv?)
- miljön-den fysiska och psykiska (kan man identifiera miljön utifrån ett genusperspektiv?)

3 Metod

Sektionens representant i utbildningsnämnden fick i uppdrag att rekrytera studenter till projektet. Studenter rekryterades genom att man gick ut till klassrepresentanterna och informerade om projektet och uppmanade dem att delta i projektet eller intressera andra för att delta. Ett syfte var att få studenter från olika årskurser. I projektet deltog slutligen 4 kvinnor

och 2 män från årskurs 3 och 4 från Industriell ekonomi och en kvinna i årskurs 2 från Industriell ekonomi-internationell. Totalt deltog sju studenter i projektet.

Projektet inleddes med ett utbildningstillfälle den 6/11 2003, för att ge deltagarna kunskaper om genusfrågor samt ge dem en möjlighet att börja reflektera över sina egna erfarenheter och ställningstaganden kring dessa frågor. Utbildningsdagen bestod av en inledning och presentation av projektet av utbildningsnämndens representant Eva Lovén samt handledarna Madelaine Engström och Gunilla Åberg. Studenterna fick också en föreläsning kring begreppet Genus av Helén Andersson, EKI. Ett annat syfte med utbildningsdagen var att studenterna skulle få möjlighet att lära känna varandra inför det fortsatta arbetet.

Studenterna har under projekttidens gång haft regelbundna gemensamma möten med projektets handledare. Handledare har varit Madelaine Engström och Gunilla Åberg båda studievägledare vid Linköpings Tekniska högskola. Totalt har gruppen haft fem möten. På 3 av mötena har även Eva Lovén, proprefekt på institutionen för konstruktion och produktion (IKP) och ledamot av utbildningsnämnden för I och II, deltagit. Vid mötena har de observationer som studenterna gjort diskuterats men även andra frågor som rör utbildningen och utbildningsaktiviteter och som kan kopplas till den aktuella frågeställningen har diskuterats. Det huvudsakliga syftet med handledningstillfällena har varit att låta studenterna dela med sig av sina erfarenheter av gjorda observationer och diskutera dessa tillsammans med de andra projektdeltagarna

Projektdeltagarna fick i slutet av projektet skriva ned sina observationer under året samt lämna en skriftlig utvärdering av projektet. Nedan kommer en sammanfattning av studenternas observationer kopplat till diskussioner på handledningstillfällena. Även förslag till förändringar kommer att ges. Rapporten avslutas med studenternas utvärdering av projektet.

4 Studenternas observationer

Studenternas observationer av sitt utbildningsprogram utifrån ett genusperspektiv har framförallt koncentrerats kring följande faktorer; föreläsningar, lektioner, projekt, laborationer, litteratur, förebilder, interaktion student-student, examination, övrigt som t ex den fysiska och psykiska miljön.

4.1 Föreläsningar och lektioner

Studenternas observationer kring föreläsningarna visar överlag på att man upplever att föreläsarna är medvetna om och försöker anstränga sig för att ge studenterna en sådan könsneutral presentation av ämnet som möjligt. Flera av studenterna har både i sina skriftliga redovisningar samt under handledningstillfällena påtalat att föreläsarna anstränger sig för att hela tiden använda både han/hon under sina föreläsningar vilket studenterna anser visa att de är medvetna om genusperspektivet och arbetar för att upprätthålla ett könsneutralt perspektiv. Även exempel som tas upp för att exemplifiera teorin uppfattas oftast av studenterna i projektet som könsneutrala och att de riktar sig både mot mäns och kvinnors erfarenheter. Flera av studenterna tror att föreläsarna är mer medvetna om genusfrågor nu än för några år sedan vilket också säkert bidragit till den mer medvetna hållningen. Även om antalet manliga föreläsare är fler än antalet kvinnliga föreläsare kan studenterna inte se någon större skillnad

innehållsmässigt om föreläsningen hållits av en man respektive kvinna. Under handledningstillfällena finns dock enstaka exempel där studenterna redovisat med hänvisning till att skillnaden i föreläsarens metod beror på om föreläsaren är kvinna eller man. En student berättade om en kvinnlig föreläsare som under sin föreläsning visade upp många "roliga" praktiska tillämpningar för att relatera till teorin. Studenten tyckte det var ett bra initiativ men påpekade att det blev högljudda diskussioner kring de exempel som presenterades och att många fortsatte att prata även då den kvinnliga föreläsaren skulle gå vidare. Studenten trodde att studenterna möjligtvis hade uppträtt mer disciplinerat om det varit en manlig föreläsare. Å andra sidan kan själva aktiviteten i sig, att den kvinnliga föreläsaren anknöt teorin till praktiska exempel som alla kände till och som gjorde att det blev aktivitet i gruppen vara något som skiljer kvinnliga föreläsare från manliga föreläsare.

En kvinnlig student tycker att det är tråkigt att det inte finns fler kvinnliga förebilder på universitetet.

"De flesta professorer är män, de största "profilerna" är också män".

Det nästan alla studenter kommenterat angående föreläsningssituationen är att de manliga studenterna i högre utsträckning tycks ställa frågor och svara på frågor från läraren under större föreläsningar. Denna iakttagelse har både de manliga och kvinnliga studenterna gjort i projektgruppen.

"Dock så är det oftast samma personer som vågar säga något under en föreläsning, av dem så är majoriteten killar".

"Jag har kunnat konstatera att det är oftast killar som ställer frågor under större föreläsningar och att de även har en tendens att ha lättare för att ställa dumma frågor eller lite humoristiska frågor".

Vad detta beror på har diskuterats och några av studenterna i projektgruppen har även tagit upp de reflektionerna i sin rapport. Fler av dem tror att män har en bättre självförtroende än kvinnor. Att kvinnor kan vara mer självkritiska och därför drar sig för att ställa en fråga om de inte känner att det är en "relevant" fråga

Under handledningstillfällena har det dykt upp kommentarer bland projektdeltagarna som ändå tyder på att det finns tillfällen då studenterna har reagerat utifrån ett genusperspektiv. Text då lärare under föreläsningssituationen eller under en lektion relaterat till icke könsneutrala frågor, som en student påpekade:

"Läraren (en man) i programmering skämtar om könsrelaterade frågor. Det väcker många känslor hos studenterna. Det har t o m varit uppe på ett årskursråd".

En av studenterna studerade på Industriell ekonomi-internationell och läste kursen Interkulturell kommunikation. Studenten ansåg att det i den kursen mycket väl hade kunnat ingå inslag kring genus för att förbereda studenterna på hur man ser på dessa frågor i andra länder. I kursen fanns dock överhuvudtaget inte många exempel där kvinnor fanns med. Det enda kvinnliga perspektivet studenten kunde se i kursen var en kvinnlig föreläsare.

4.1.1 Lektioner

Flera av studenterna i projektet har observerat att de kvinnliga studenterna frågar mer på lektionerna jämfört med under föreläsningar. Kvinnorna märks således mer i mindre grupper som t ex under lektionerna.

”Tjejer har lättare att ta för sig i mindre grupper och ställer fler frågor under lektioner/seminarier än under större föreläsningar”.

En student gjorde en specifik observation i en mindre klass i årskurs 3 där det var en jämn könsfördelning. Där upplevde de manliga studenterna att det var svårt att komma till tals under lektionstiden. De fick ställa sina frågor under rasten istället. Kvinnorna var däremot nöjda med den tid de fick av läraren. Även den projektdeltagare som går i klass med majoritet av kvinnor har märkt en skillnad på kvinnors aktivitet i stora och mindre grupper.

Ingen av projektdeltagarna har känt sig särbehandlade av lektionsassistenter pga av sitt kön.

Dock har det under handledningstillfällen framkommit synpunkter som att kursutvärderingar ibland visat att männen upplevt en kvinnlig labbassistent som mycket sämre än vad kvinnorna har bedömt henne.

4.2 *Projektarbeten – arbeten i grupp*

Projekt är en arbetsform som har blivit allt vanligare i undervisningen. I projektgruppen var det flera deltagare som huvudsakligen läste projektkurser under den pågående projektiden. Det hänger förmodligen ihop med att deltagarna huvudsakligen kom från årskurs 3 och 4 på programmet. Arbete i projekt har diskuterats mycket under handledningstillfällena och är också något som projektmedlemmarna i hög utsträckning tagit upp i sin skriftliga redovisning av observationerna.

4.2.1 Gruppindelning i projektgrupper

Gruppsammansättningen ur ett könsperspektiv har diskuterats under handledningstillfällena och flera projektmedlemmar har tagit upp det i sin skriftliga redovisning av observationerna.

En projektmedlem anser att det är en mer jämn könsfördelning inom grupperna under de första två åren av utbildningen då det är kursansvarig/handledare som gör indelningen i grupper. När man kommer högre upp i årskurserna och där projektkurserna också blir fler får oftast studenterna dela in sig själva i grupper och då blir också könsfördelningen mer ojämn. Det tror studenten hänger ihop med att man då ofta väljer att arbeta med sina närmsta vänner. Dock spelar även schemaläggningen en stor roll när man i högre utsträckning själv väljer kurser i årskurs 4.

Även en annan av projektdeltagarna har noterat att tendenser till att det ofta blir rena kill- och tjej grupper när studenterna får dela in sig själva i grupper. Studenten har själv gjort statistik över gruppindelning på två kurser hon följt under vårterminen. Totalt var ca 40 % av kursdeltagarna kvinnor. I ca 46 % av grupperna fanns mindre än 40 % kvinnor representerade och 27 % av grupperna bestod enbart av män. 4 % av grupperna bestod enbart av kvinnor. 73 % av grupperna hade minst en kvinna i gruppen.

Flera projektmedlemmar har tagit upp att de tror att en jämn könsfördelning i gruppen också bidrar till ett mer dynamiskt och bättre arbete i gruppen och att klimatet i gruppen blir bättre.

En student har observerat ett redovisningstillfälle av grupper om fyra personer där det i grupper där det fanns 3 män och 1 kvinna tog de manliga studenterna över både redovisningen och den efterföljande frågestunden. De kvinnliga studenterna i de grupperna har efteråt förklarat att de kände att de inte var lika inlästa på ämnet som de manliga studenterna. Även en annan projektmedlem har tagit upp ovanstående problematik:

”Jag har vid några tillfällen märkt att vid redovisningar av grupper med tre killar och en tjej är det ofta om inte alltid tjejen som står tillbaka och inte säger så mycket. Ofta är det två killar som dominerar, en som kompletterar och så blir tjejen lite över och får inte säga så mycket”

”Av mina personliga erfarenheter drar jag bl a slutsatsen att jag i grupper där tjejer är i majoritet känner mig tryggare att ta plats och göra min åsikt hörd” (kvinnlig projektmedlem).

Denna projektmedlem tror också att man som ensam kvinna i en grupp ofta får svårare att säga sin mening om strukturen runt projektarbetet som tidplan, arbetssätt och arbetsfördelning.

4.2.2 Formella och informella roller i projektgruppen

Vad gäller rollfördelning i projektgruppen är projektdeltagarna inte helt eniga om hur den ser ut ur ett könsperspektiv. De flesta av projektmedlemmarna tror att den formella och den informella roll man tar på sig i en grupp mer handlar om vilken individ man är än vilket kön man har.

En projektmedlem har dock noterat att en kvinna i gruppen oftast blir vald till att samordna alternativt projektledare. Om det är könsbetingat eller beror på andra orsaker vill dock inte projektmedlemmen uttala sig om.

Både den informella och den formella rollfördelningen verkar leda till att kvinnorna i högre utsträckning än männen får ta på sig en projektsammanhållande roll. Rollen som den som håller ihop gruppen mm.

När man använder projektform som pedagogisk arbetsform i kurserna är det således väsentligt att fundera på projektuppgift, grupsammansättning och arbetsformer ur ett genusperspektiv för att få alla studenter att känna sig delaktiga i arbetet.

4.3 Laborationer

Laborationerna är ofta en del av kursen där studenterna ska lära sig att tillämpa praktisk de teoretiska momenten i kursen. Laborationshandledarna är ofta manliga men ingen av projektdeltagarna har känt sig särskild utsatt eller särskilt bemött pga av att de är kvinna respektive man. En projektdeltagare har dock rapporterat om att några kvinnor från de lägre årskurserna kommit till henne och varit upprörda över laborationsassistenter som svarat på kvinnors frågor genom att vända sig till de manliga studenterna i gruppen.

En kvinnlig projektmedlem har också angett att hon under de första åren kände att laborationerna ofta krävde förkunskaper som hon inte hade men att hon under de senare åren lärt sig det och numera är bättre förberedd inför laborationerna.

En student berättar om den "tysta kunskapen" som vissa laborationer kräver. Med tyst kunskap menas sådan kunskap som formellt sett inte krävs för kursen men som informellt sätt krävs eller underlättar genomförandet av laborationen. Ofta är det någon form av programmeringskunskap som män i högre grad än kvinnor har. På så sätt görs kvinnorna beroende av männen eftersom de måste fråga och förlita sig på männens kunskap.

4.4 *Litteratur*

Kurslitteratur skriven av kvinnor tillhör undantagen bland den kurslitteratur som erbjuds enligt studenterna i projektgruppen. Studenterna verkar dock förlita sig till att kursansvariga väljer den litteratur som har bäst kvalitet vilket man tycker är bra. Man kan inte heller se att innehållet i kurslitteraturen skulle vara annat än könsneutral.

En kvinnlig projektmedlem är angett att hon ändå anser att det kan vara viktigt att kursledningen tänker ut ett genusperspektiv om det skulle finnas kurslitteratur som kan bedömas som god och som är skriven av en kvinna.

”Visar det sig att det finns likvärdig litteratur tycker jag det vore bra om en kvinnlig författare väljs. På så sätt får nog tjejer lättare för att intressera sig för ämnet och kanske känna att det finns förebilder att se upp till:”

Studenterna har också granskat innehållet i kurslitteraturen ur ett genusperspektiv. Man bedömer att innehållet och de exempel som ges är könsneutrala. En projektmedlem påpekar dock att det i lagboken endast talas om ”han”.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det är väldigt sällan studenterna på de program som har observerats ur ett genusperspektiv inom detta projekt hänvisas till eller rekommenderas att läsa kurslitteratur skriven av en kvinna.

4.5 *Examination*

Den examination som studenterna har granskat ur ett genusperspektiv har visat sig vara i huvudsak könsneutral. En student har påpekat att då frågorna är personrelaterade innehåller de ofta manliga exempel. Hon har tittat på tentor i andra kurser och då observerat att tentor skrivna av kvinnliga examinators nästan alltid har någon uppgift där problemet är skrivet i ”hon-form” istället för han.

En annan projektmedlem konstaterar dock:

”Att man någon gång har reagerat på att det stått hon borde dock betyda att det oftast står han i uppgifterna”.

4.6 *Attityder*

Attityder mellan studenter på programmet har diskuterats en del under handledningstillfällena. Olika synpunkter finns angående kvinnornas relation till varandra. Några tycker att kvinnor är mer kritiska till just andra kvinnor medan andra inte säger sig ha upplevt något sådant.

En av de kvinnliga projektdeltagarna berättar om diskussioner kring skillnader mellan könen som dök upp ofta under hennes första år på utbildningen:

”Inte för att det var något som uppmuntrades av lärarna utan för att en del killar i min klass hade väldigt starka åsikter i frågan och gärna ville diskutera detta. Det ledde till att jag (och de andra tjejerna i min klass) ofta fick försvara oss och på nåt sätt blev vi ansvariga för alla kvinnors talan. En situation som jag inte alltid kände mig helt bekväm i”:

En kvinnlig projektmedlem tycker att studenter på I har en tråkig attityd till genusfrågor. ”Det talas mycket om kompetens och vid tal om att utbildningen inte nödvändigtvis behöver vara könsneutral, vilket skulle kunna påverka den kompetens olika studenter utvecklar under sin studietid, antyds det vara en bortförklaring av bristande kompetens hos individen”.

En av de manliga studenterna som var med i projektet tycker att stämningen mellan studenterna på programmet är trevlig och jämställd. ”Det finns ingen grabbig stämning eller liknande och jag upplever att alla studenter är här på samma villkor”.

4.7 *Mottagningen*

Under ett av handledningstillfällena diskuterades mottagningen av de nya studenterna ur ett genusperspektiv. Framförallt diskuterades de aktiviteter som studenterna arrangerar och som ingår i den sk nollningen. Som underlag för denna diskussion hade studenterna i projektet fått läsa utdrag ur en C-uppsats i Genusvetenskap som behandlade just nollningen vid civilingenjörsutbildningarna vid campus Norrköping (Johansson, 2002). Studenternas reaktioner på uppsatsen var blandade. Uppsatsen hävdar att den inriktningen nollningen av civilingenjörstudenter har idag vid LiTH socialisera de nya studenterna mot en manlig norm, bl a genom att glorifiera manliga attribut, som skägg och typiska manliga aktiviteter som t ex ölhävning. En kvinnlig student i projektgruppen håller med författaren vad gäller de manliga attributen men menar att de aktiviteter som t ex ölhävning är något som man medvetet arbetat med inom I-sektionen och försökt göra till en aktivitet där både kvinnor och män deltar. En annan kvinnlig projektdeltagare tyckte att mottagningen var bra och att hon kände sig lite speciell på ett positivt sätt för att hon var kvinna.

”Jag tycker annars att det fanns en bra blandning av aktiviteter under nolle-p. Vissa appellerade mer till killar andra mer till tjejer, men det var en bra blandning och alla fick delta på allt”.

”Vissa aktiviteter såsom t ex ölhävningen kan säkert av vissa upplevas som manliga men det finns massvis med andra alternativ. Eftersom deltagandet även sker på frivillig basis tycker jag inte heller att detta utgör något som helst problem”.

5 Övrigt

5.1 Engagemang kontra studier

En av de kvinnliga studenterna tog under ett handledningstillfälle upp en diskussion kring att kåraktiva kvinnliga studenter i högre grad verkade bli "utbrända" jämfört med kåraktiva män. Frågan diskuterades i gruppen och synpunkter framfördes om att kvinnor i högre grad än män har sämre självförtroende och ställer därmed högre krav på sig själva. Att de måste prestera mer för att vara nöjda med sig själva.

"Detta gäller långt ifrån alla, men de som jag vet har fått problem med att hinna med skola, jobb och fritid och mår fysiskt och psykiskt dåligt av att inte klara detta så har det uteslutande varit tjejer. Killar med samma arbetsbelastning som jag har pratat med har haft en lättare inställning, en lite mer det-ordnar-sig- attityd".

5.2 Efter examen

På ett av handledarmötena diskuterades situationen på arbetsmarknaden för kvinnliga respektive manliga civilingenjörer. Som underlag hade tidigare, från handledarna, skickats ut civilingenjörsförbundets uppgifter om att 70 % av de som avlägger en civilingenjörsexamen är män och att manliga civilingenjörer i medeltal får drygt 800 kronor mer per månad i ingångslön än kvinnliga civilingenjörer (nätdress). I diskussionen kring detta framkom synpunkten att orsaken till att kvinnor har lägre lön än männen beror på att kvinnor har sämre självförtroende och söker sig till arbetsområden som traditionellt betraktas som "mjuka" och betalas sämre. Redan under utbildningstiden anses de kvinnliga studenterna välja områden som inte ger lika mycket uppmärksamhet och som inte heller ger samma löneutveckling.

"Exempel på detta är att tjejer på I/Ii tenderar att i högre grad intressera sig för kunskapsområden som marknadsföring och projektledning än finansiering".

Intressant är att ingen i projektgruppen kommenterat företagsledningens ansvar för att jämna ut löneskillnader mellan män och kvinnor i arbetslivet utan skulden lades helt på kvinnorna själva som väljer olönsamma arbetsområden.

En student tycker att olikheterna mellan könen och de genusrelaterade frågorna/problemen var större under de första årskurserna. Hon tror själv att de kan bero på att grupperna är mindre när man kommer högre upp, man får en närmare kontakt med lärare och assistenter och man har anpassat sig till studentlivet på ett annat sätt än i början av studierna.

6 Utvärdering av projektet

Studenterna som deltagit i projektet är sammanfattningsvis mycket nöjda med projektet. De flesta som anmälde sitt intresse för att delta i projektet gjorde det för att de tyckte det lät som ett intressant och spännande projekt. Några säger sig ha kunskaper kring dessa frågor sedan tidigare medan andra anser att de inte har några tidigare kunskaper inom ämnet. En av deltagarna säger sig mer eller mindre blivit intvingad i projektet men att allt eftersom projektet pågått har personen blivit mer engagerad och positivt inställd till sin medverkan.

Det första utbildningstillfället tyckte de flesta var ett bra och lärande tillfälle. Någon tyckte att föreläsaren var för provocerande men överlag är gruppen positiv. Några projektmedlemmar hade gärna sett en uppföljande utbildningsdag efter att halva tiden av projektet gått.

Handledningstillfällena tycker projektmedlemmarna har varit mycket givande. Det har getts tillfälle till diskussion och även om studenterna ibland inte tyckt att de har haft så mycket att redovisa ifrån sina observationer har det alltid blivit intressanta diskussioner kring frågeställningen. Någon tycker att vissa frågor som diskuterades inte direkt kunde kopplas till just genus och I/I och en annan tycker att vissa diskussioner kanske blev lite väl långa. En annan har framfört synpunkten att en av handledarna kanske kunde ha varit manlig (nu var båda kvinnor).

6.1 Studenternas lärdomar av projektet

Studenterna i projektet lyfter fram olika lärdomar de har gjort genom att varit med i detta projekt. En student har framförallt blivit medveten om hur svårt det är att lyfta fram genusspecifika frågor i undervisningen och miljön omkring då det är lätt att hamna i individuella istället för genusspecifika skillnader. En annan student anser att det mest positiva resultatet av projektet var att det blev legitimt att diskutera genusfrågor på utbildningen.

Nedan följer några exempel på vad studenterna själva anger som lärdomar de gjort av projektet:

”Jag känner att jag efter hand under projektets gång blivit mer observant på frågor ur genus synvinkel, jag har mer eller mindre tagit på mig ”genusglasögonen”.

”Jag har fått upp ögonen för problemet och har mycket lättare för att se problemen utan att bara vifta bort dem”.

”Jag är betydligt mer observant på skillnader mellan könen. Hur killar respektive tjejer uppträder i olika sammanhang”

”Att saker jag ibland tar för självklart eller naturligt inte känns så för alla människor”:

7 Förslag till förändringar

Flera av studenterna som var med i projektet har angett att de vill förhindra att diskussionen kring dessa frågor ska ta slut i och med att projektet avslutas. De har istället egna förslag på hur man kan arbeta vidare med dessa frågor inom utbildningen.

En av projektdeltagarna tycker att projektet ska föras varje år då även studenter skulle finnas med som handledare som projektdeltagarna kan diskutera dessa frågor med.

Andra projektdeltagare har också tagit upp synpunkten att det är viktigt att man på något sätt fortsätter att diskutera genusfrågor på programmet. Att utbildningen anordnar fler föreläsningar av fd studenter, både manliga och kvinnliga.

”Jag tycker det skulle vara bra om genusgruppen fanns kvar även framöver för att bevaka och göra lärare och föreläsare uppmärksamma på att problemet tas på allvar. Ytterligare en förbättring som skulle kunna göras är att få med en man från skolledningen i projektet”.

En student har dock påpekat att det är viktigt att inte låta genusarbetet på utbildningen påverka nivån eller kvalitén på utbildningen utan istället hela tiden se till utbildningens bästa och då ur flera perspektiv och inte endast ur ett genusperspektiv.

Flera av deltagarna har lyft fram att de tycker det är viktigt att man fortsätter arbetet med genusperspektivet på utbildningen men att man också ser över och integrera andra perspektiv som etnicitet och ålder.

